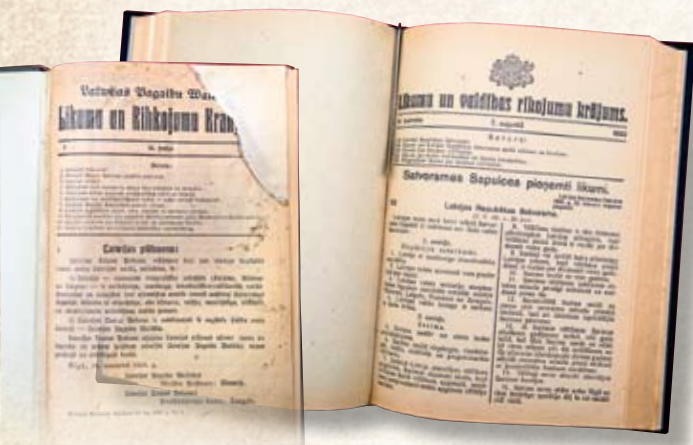

Latvijas galvenais likums – Satversme

Vai zini, ka nepietiek tikai ar valsts “piedzimšanu” – dibināšanu?
Lai mūsu jubilāre Latvija, kurai drīzumā svinēsīm 100 gadus, varētu veiksmīgi pastāvēt, jau pašos pirmsākumos vajadzēja pieņemt galveno likumu – konstitūciju. To mēs dēvējam par Latvijas Republikas Satversmi.

Vārdu “Satversme” konstitūcijas apzīmēšanai 1869. gadā piedāvāja Kronvaldu Atis, kurš ir darinājis ap 200 latviešu valodas vārdu. Vai vari iedomāties, ka vārds “Satversme” tapis no ikdienā lietotā vārda “tvert”? “Cilvēki tādēļ pieņēmuši likumus, lai tiem būtu vajadzīgā laikā, kur patverties,” rakstīja slavenais jaunlatvietis.

Nākamajā gadā mēs visi svinēsīm mūsu valsts – Latvijas Republikas – 100. dzimšanas dienu. Vai zini, ka nepietiek tikai ar valsts “piedzimšanu” – dibināšanu? Latvija tika dibināta 1918. gada 18. novembrī. Lai Latvijas valsts varētu pastāvēt, vajadzēja pieņemt valsts pamatlikumu – konstitūciju. To mēs dēvējam par Latvijas Republikas Satversmi. Satversme ir liecība par Latvijas dibinātāju sapņiem un cerībām, jo ar šo likumu tie ielika pamatus mūsu valstij.

Satversme nosaka Latvijas valsts uzbūvi, ietver cilvēktiesības un regulē sabiedrības dzīvi. Jebkuram Latvijā pieņemtajam likumam un lēmumam jābūt saskanīgam ar Satversmi.

Jārada konstitūcija

Kad 1918. gada 18. novembrī tika nodibināta Latvijas valsts, tika nolemts sasaukt Satversmes sapulci. Tauta 1920. gada 17. un

18. aprīlī ievēlēja Satversmes sapulci, kuras galvenais uzdevums bija izstrādāt valsts pamatlikumu jeb Satversmi. Satversmes sapulce sastāvēja no 152 deputātiem.

Satversmi izstrādāja laikā, kad demokrātijas principi bija vispāratzīti Eiropā, tāpēc par daudziem jautājumiem nopietnu domstarpību nebija. Vislielākie strīdi bija par Valsts prezidenta un tautas nobalsošanas jeb referenduma jautājumiem. Viena daļa no Satversmes sapulces deputātiem

Satversmes tiesas tiesneša tērps sastāv no bordo krāsas mantijas un tiesnešu amata zīmes. Pie tērpa bija arī cepure, bet to tiesneši vairs nevalkā.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja ir Ineta Ziemele.

Tiesneši tērpu velk, kad notiek tiesas sēdes ar lietas dalībnieku piedalīšanos vai citos gadījumos, kad tiesnesis pilda amata pienākumus.

Tiesnešu amata zīmei atsevišķie ķēdes posmi sastāv no mazajiem valsts ģerboņiem, bet centrālā daļa no lielā valsts ģerboņa, kas kopā simbolizē Latvijas valsts tiesu sistēmu.

uzskatīja, ka Valsts prezidents vispār nav vajadzīgs. Viņi bija pārliecināti, ka tas līdzinās karalim vai valdniekam, līdz ar to neder demokrātijai. Savukārt citi tieši gribēja visas tautas ievēlētu Valsts prezidentu, kuram būtu samērā lielas pilnvaras. Beigās tika panākta vienošanās, ka prezidentu ievēlēs Saeima uz 3 gadiem ar vismaz 51 deputāta balsu vairākumu.

Satversme tika pieņemta 1922. gada 15. februārī. Šī diena uzskatāma par Satversmes dzimšanas dienu. Lai gan Satversme bija

jau "dzimusi", tā vēl nebija spēkā, jo bija nepieciešams laiks, lai visi ar to iepazītos. Satversme stājās spēkā 1922. gada 7. novembrī, kad uz pirmo sēdi sanāca 1. Saeima, kas sastāvēja no 100 deputātiem.

Satversme sastāvēja no 7 nodaļām, kurās tika noteikta kārtība, kādā ievēlēt un kas jāveic Saeimai, Valsts prezidentam, Ministru kabinetam, kāda ir likumdošana, kādām jābūt tiesām un kā iecelt valsts kontrolierus. Satversme noteica, ka vara Latvijā pieder Latvijas tautai. Vienoties par cilvēktiesību nodaļas ietveršanu toreiz neizdevās.

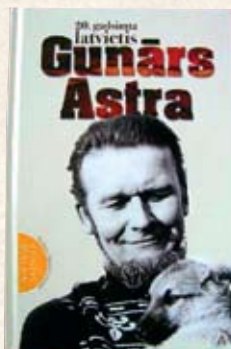
Ulmanis pārkāpj Satversmi

Uz Satversmi sākotnēji tika liktas lielas cerības, jo domāja, ka tā nesīs labus likumus un nodrošinās labklājību. Bet drīz vien dažādas problēmas un nespēja savā starpā vienoties radīja domstarpības.

Nakti no 1934. gada 15. uz 16. maiju notika tā sauktais Ulmaņa apvērsums. Toreizējā Ministru prezidenta Kārļa Ulmaņa vadītā valdība, pārkāpjot Satversmi, uzsāka Saeimas funkcijas. Pēc Ulmaņa apvērsuma daļa Satversmes vairs netika ievērota. Lai arī Kārlis Ulmanis solīja konstitūcijas reformu, tā nenotika, kaut arī 1936. gada 11. aprīlī pretēji Satversmei pats uzsāka Valsts prezidenta amatu.

Brīvības cīnītājs atgādina

Pēc Latvijas okupācijas neatkarīga Latvijas valsts faktiski nepastāvēja, tomēr tā pastāvēja juridiski (de jure). Arī Satversme okupācijas laikā juridiski tomēr bija spēkā, un to padomju režīmam tiesā atgādināja brīvības cīnītājs un disidents Gunārs Astra. Viņš teica, ka Latvijas Republikas Satversmi pieņēmusi tauta un to nav atcēlusi. Viņš arī tiesā norādīja, ka atteikties no Latvijas neatkarības var vienīgi tautas nobalsošanas ceļā.

Atjauno un papildina

1990. gada 4. maijā tika pieņemta deklarācija "Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu". Ar šīs deklarācijas pieņemšanu tika atjaunota Latvijas valstiskā neatkarība uz valsts nepārtrauktības pamata. Neatkarības deklarācija Satversmi atjaunoja tikai daļēji. Pilnībā Satversmes darbību Saeima atjaunoja 1993. gadā.

1998. gadā Saeima Satversmi papildināja ar VIII nodaļu "Cilvēka pamattiesības", bet 2014. gadā ar ievadu (preambulu). Tas nosaka Latvijas valsts mērķus: garantēt mūsu nācijas, valodas un kultūras ilglaiču pastāvēšanu cauri gadsimtiem. Ievadā paskaidrots, kā Latvija radusies, kādas ir mūsu vērtības un ko mēs gribam sasniegt.

Satversme vairākas reizes grozīta atbilstoši mūsdienu vajadzībām, taču varas dalīšanas princips – attiecības starp Saeimu, valdību, Valsts prezidentu un tiesu varu ir līdzsvarā un joprojām darbojas tā, kā to bija iecerējuši Satversmes tēvi.

Satversmes sardzē

1996. gadā izveidoja Satversmes tiesu, kuras uzdevums ir uzraudzīt, lai Latvijā izdotie likumi un noteikumi atbilstu Satversmei.

Fakti par Satversmi

📖 Satversme ir viena no vecākajām spēkā esošajām konstitūcijām Eiropā. Savukārt Austrijas konstitūcija ir visvecākā – tā pieņemta 1920. gadā.

📖 Satversmes dzimšanas diena ir 1922. gada 15. februāris.

📖 Satversme sastāv no ievada un 116 pantiem, kas sakārtoti 8 nodaļās.

📖 Satversme ir ļoti lakoniska – koncentrēta, kodolīga, tajā iekļautās idejas un vērtības iztulko atbilstoši laikam, kurā dzīvojam šodien.

📖 Lai padziļinātu izpratni par Satversmi ierakstīto, izdoti "Satversmes komentāri" 4 sējumos, 2500 lappusēs. Nākamā gada janvārī tiks izdots piektais sējums.

📖 Satversme ir viena no sākotnējām konstitūcijām pasaulē. Salīdzini! Latvijai – 3415 vārdi, Vācijai – 23 136 vārdi.

Satversmes tiesā var vērsties arī ikviens Latvijas iedzīvotājs, kurš uzskata, ka viņa cilvēka pamattiesības aizskar kāds likums vai noteikums, kas neatbilst Satversmei. To sauc par konstitucionālo sūdzību. Satversmes tiesas uzdevums lietas sagatavošanas un izskatīšanas laikā ir pārbaudīt, vai likumi un noteikumi atbilst Satversmei. Kad tas izdarīts, tiesa pieņem spriedumu. Spriedums ir jāievēro visiem.

Satversmes tiesā ir 7 tiesneši, kurus apstiprina Saeima. Likums paredz, ka par Satversmes tiesas tiesnesi var apstiprināt 40 gadu vecumu sasniegušu Latvijas pilsoni ar nevainojamu reputāciju, augstāko izglītību tiesību zinātnē un vismaz 10 gadu profesionālo pieredzi. Tiesnešiem ļoti labi jāpārzina dažādas tiesību nozares, jāparedz, kādas būs sekas svarīgam lēmumam. Tāpat tiesnesim ļoti labi jāpārzina cilvēka pamattiesības, jo lielākā daļa sūdzību ir tieši šajā jomā. Satversmes tiesas priekšsēdētāju un viņa vietnieku ievēlē Satversmes tiesas tiesneši no sava vidus, aizklāti balsojot. 🗳️